

Transhumanismen – Antroposofiens skygge?¹

Tanker til Michaels-tiden

Ved Niels Henrik Nielsen
Formand, Antroposofisk Selskab Danmark

Verden drukner i kriser og konflikter. At vi som mennesker er særdeles ufuldkomne, er ikke nogen hemmelighed. Og netop denne ufuldkommenhed er grunden til de uoverskuelige vanskeligheder og problemer. Hvis vi skal løse problemerne, må vi derfor arbejde på vores egen forbedring. Vi er nødt til at blive bedre og mere fuldkomne. Men hvordan? Nogen ser en løsning i teknologien.

Teknologien har udviklet sig gennem årtusinder. Vi er nået til et punkt, hvor den maskinelle og den elektroniske verden smelter sammen. Mulighederne er uendelige. Indtil nu har teknologien overvejende tjent mennesket ved at frigive tid og derved muliggøre kulturel og åndelig udvikling. Nu går den ind i en ny fase. Teknologien er blevet et direkte middel til menneskelig udvikling. Mennesket begynder at vokse sammen med den elektroniske og maskinelle verden. En del mennesker ser denne udvikling som den eneste mulige måde, hvorpå fremtiden kan reddes. Tankerne bag kaldes Transhumanisme.

Hvad er Transhumanisme?

Der findes mange forskellige retninger inden for Transhumanismen. De grundlæggende idéer er dog fælles. Max More, en af de vigtigste transhumanistiske tænkere, skriver: ”I 1312 bruger Dante Alighieri termen ”transumanare” i sin Guddommelige Komædie, med betydningen: at skride ud over mennesket (to pass beyond the human). Men hans brug af ordet var religiøs eller spirituel af natur.... Julian Huxley’s [brug af ordet] passer bedre”².

Hvordan bruger J. Huxley ordet? Han siger i et vigtigt essay fra 1957, med titlen ”Transhumanism”: ”Efter milliarder af års evolution begynder universet at blive bevidst om sig selv. Det begynder at forstå noget af dets historie og mulige fremtid. Denne kosmiske selvbevidsthed bliver realiseret i et lille fragment af universet, nogle få af os mennesker. Mennesket er pludseligt blevet administrerende direktør for den største af alle virksomheder – evolutionen. Vi er ikke blevet spurgt, eller advaret, og vi kan ikke afvise jobbet. Den menneskelige art kan, hvis

den ønsker det, træde ud over sig selv (transcend itself). Vi har brug for et nyt navn til denne tro. Måske kan Transhumanisme bruges: mennesket forbliver menneske, men træder ud over sig selv, ved at indse nye muligheder i og for dets menneskelige natur. Jeg tror på Transhumanisme. Når der er nok mennesker, der kan sige det, vil den menneskelige art stå på tærsklen til en ny eksistens...”³

”Et brev til moder natur...”

Førnævnte Max More skrev på et tidspunkt et brev stilet til Moder Natur. Brevet er høfligt, men beklagende. ”... Moder Natur, vi er i sandhed taknemmelige for, hvad du har gjort os til. Du har uden tvivl gjort det bedste, du kunne. Men ikke desto mindre, med al respekt, må vi sige, at du på mange måder har lavet et sølle job mht. den menneskelige konstitution... Du synes at have mistet interessen for os... Måske venter du på, at vi skal tage næste skridt selv... Vi har besluttet os for, at det er på tide at forbedre den menneskelige konstitution...”⁴

Derefter følger syv områder, som skal ændres, forbedres og udvides – ved hjælp af teknologi: Aldringen og dødens tyranni skal standses, sansekapaciteten, nervesystem og hukommelseskapacitet skal udvides betydeligt, neocortex udvides med en ”metahjerne” (computer). Vi vil ikke længere være slaver af vores gener, følelseslivet skal omformes og forfines; vi vil ikke begrænse os til blot at være biologiske organismer.

Singulariteten

En anden transhumanistisk tænk, Ray Kurzweil, går i sin bog ”The Singularity is near”⁵ et skridt videre. Max More taler om at forbedre vores legemlighed. R. Kurzweil taler om med tiden helt at forlade det biologiske legeme. Det skal ske ved at ”uplade” vores bevidsthed til både computere og nye uforgængelige materialer, udviklet gennem nanoteknologi osv. Den overordnede tankegang er: Intelligensen har i løbet af evolutionen udviklet sig gennem forskellige faser. Først fysisk-mekanisk, så biologisk som DNA, derefter i nervesystemet og hjernen som mønstre og menneskelig intelligens. Derefter som information og kunstig intelligens i teknologiens hardware og software. Nu er vi der, hvor menneskets intelligens, biologien, teknologien og den kunstige intelligens, AI, begynder at smelte sammen. Sidste trin vil være, at biologien, dvs. legemet og jorden, forlades, og den nu vha. AI enormt udvidede menneskelige intelligens spredes ud i kosmos.

Kurzweil siger det også med lidt andre ord: Menne-

sket står som evolutionens højdepunkt, dog ufuldkomment. Det er menneskets opgave at føre evolutionen videre. Mennesket må udvikle sig ud af den afsondring, det er kommet ind i. Denne afsondring er betinget af, at vores bevidsthed er bundet til den biologiske krop. Så længe vi er specifikke individualiteter, kan vi ikke bygge bro mellem hinanden. Dette er først muligt, når intelligensen bliver siliconebaseret – computere kan nemlig godt bygge bro mellem hinanden. Altså må vi frigøre bevidstheden fra den biologiske forms begrænsninger. Dette er muligt, fordi bevidstheden ikke er stofflig af natur, den er en struktur, et mønster, en form. Når den intelligente bevidsthed er frigjort fra det biologiske, vil den gennemtrænge universet. Da vågner universet. Og når vi er blevet overvejende ikke-biologiske, kan vores tanker gennemtrænge hinanden – al begrænsning er overvundet; vi har nået singulariteten. Teknologien er vores redning. Vi træder ind i den Posthumane tid.

Afgrunden – eller, hvad ligger der i ordene?

Ray Kurzweil bruger i sin bog et billede, som kan virke ejendommeligt. Han taler om forskellige aspekter af menneskets sammensmeltning med maskinerne og siger så: ”Vores sammensmeltning har aspekter af en glat skrænt, men en skrænt der glider opad mod større forjættelser, ikke ned i Nietzsche’s afgrund...” Her hentyder Kurzweil til F. Nietzsches berømte billede fra ”Also sprach Zarathustra”⁶: ”Mennesket er en line, spændt mellem dyr og overmenneske – en line over en afgrund....”. Det er i alle henseender farligt at begive sig over afgrunden. Men målet er overmennesket – eller med antroposofiens ord: det højere, forvandlede menneske. Interessant nok bruger Rudolf Steiner også et billede, hvor der er tale om at glide. Den sidste af de såkaldte ledesætninger hedder: ”Fra natur til undernatur”. Her beskrives det, hvordan alt det, der virker gennem teknikken i vores kultur, og som mennesket i højeste grad er vævet sammen med, ikke er natur, men under-natur. En verden som løsriver sig nedad fra naturen. Mennesket må bringe sig i det rette forhold til denne verden. Gennem vores forhold til det rent jordiske har vi kunnet udvikle bevidstheden. Gennem teknikken stiger vi nu ned under naturen. Det afgørende er, at vi gennem åndsvidenskaben stiger lige så langt op, som vi stiger ned. Derved skabes den nødvendige modvægt.

”I dag føler de færreste mennesker, hvilke betydningsfulde åndelige opgaver der udformer sig for mennesket. Elekciteteten [og teknikken]...må erkendes i deres kraft til at

*lede fra naturen ned i under-naturen.*⁷ ***Mennesket må blot ikke glide med.***”

Det er næsten, som om R. Kurzweil kender R. Steiners billede – og på subtil vis vender det på hovedet.

Den nye eksistens i det forjættede land, hvor først kroppen og teknologien smelter sammen for derefter at opnå udødelighed og ”universel” bevidsthed gennem frigørelsen fra det biologiske, hvor fører den os egentlig hen? Og hvis overmennesket vendes på hovedet, hvad bliver det så til?

Et stort, betydningsfuldt problem

Sagen er dog alligevel ikke så enkel. Et sted taler Rudolf Steiner om viljen til at smede menneskekraft sammen med maskinkraft:

*”Disse ting må ikke behandles, som om det er noget, der skal bekæmpes. Det er en helt forkert anskuelse. Disse ting vil ikke udeblive, de vil komme. Det, det handler om, er blot, om disse ting, i det verdenshistoriske forløb, bliver sat i scene af mennesker, som på selvløs måde er fortrolige med jordelivets store mål, og som former disse ting til menneskenes bedste (Heil der Menschen), eller om de bliver sat i scene af de menneskegrupper, som kun på egoistisk eller gruppeegoistisk vis udnytter disse ting. Det er det, det handler om. I dette tilfælde kommer det ikke an på **hvad**, dette kommer under alle omstændigheder; det kommer an på hvordan, **hvordan** man griber disse ting an. For dette **hvad** ligger simpelthen i jordudviklingens mening. Menneskets sammensmedning med det maskinelle væsen, det vil for resten af jordudviklingen være et stort, betydningsfuldt problem.”*⁸

Det stiller os for en betydelig udfordring mht., hvordan vi kan forholde os til den teknologiske verden, og hvordan vi kan leve sammen med den. Under alle omstændigheder kræves der en differentieret dømmekraft, når det drejer sig om at forstå, og bruge, nye teknologiske hjælpemidler – er det noget, der tjener mennesket, eller er der egoistiske interesser bag? Det må afgøres i hvert enkelt tilfælde!

Egoismen

Lad os derfor vende blikket mod Max More igen, som sagt en af de vigtigste transhumanistiske tænkere. Max More er præsident for ”Alcor Life Extention Foundation”, et institut for livsforlængelse. Samtidig driver han en virksomhed, hvor man kan få sit legeme, eller sit hoved, frosset ned, indtil udviklingen med livsforlængelse, uploading af bevidsthed osv., er nået så

langt, at det kan betale sig at blive tøet op igen. Målet er udødelighed, eller med et andet ord: livsforlængelse. Angsten for døden og tilintetgørelsen får mennesker til at betale gigantiske summer. Her ser vi i hvert fald egoisme.

Den amerikanske forfatter og filosof, Ayn Rand, er en stor inspirator for Max More. Ayn Rand er hovedtænkeren bag den ekstreme liberalisme (libertarianisme) og har bl.a. skrevet en lille bog med titlen: ”The virtue of Selfishness”, (Selviskhedens dyd). Max More fortætter tankerne i et lille essay med titlen: ”The danger of Altruism”, ”Faren ved altruisme”. Titlerne taler for sig selv! Men, hvordan tænker Ayn Rand? I en roman skriver hun: (Det er en mandlig person der taler):

*”Jeg er. Jeg tænker. Jeg vil... Hvad skal jeg sige ud over det? Dette er ordene. Dette er svaret. Jeg står her på tinden af bjerget. Jeg løfter mit hoved og spreder mine arme. Dette – min krop og min ånd – det er enden på min søgen. Jeg ønskede at kende meningen med alt. Jeg er meningen. Jeg ønskede at finde en garanti for at være. Jeg har ikke brug for nogen garanti for at være og ikke nogen sanktionering af mit væsen. Jeg er garantien og sanktioneringen...”*⁸

Derefter taler han om, at han ikke ved, om jorden er universets centrum eller blot et støvkorn i universet. Men det bekymrer ham ikke, for det vigtigste er, at han har fundet ud af, hvilken lykke det er muligt at opnå på jorden. Og lykken er ikke et middel til at nå et mål. Den er målet, sit eget mål. ... Mennesker har forgæves søgt Gud et forkert sted: ”Denne Gud, dette ene ord: Jeg.”

Rudolf Steiner henviser ofte til et billede, som J.W. Goethe har brugt. Dette billede handler også om, at mennesket står på tinden af et bjerg. Men hvor Ayn Rand bliver stående på tinden og bliver stående i en egoistisk tilfredshed med uendeligt voksende materiel lykke og velstand, så drejer det sig hos Goethe om noget mere. Det menneske, der står på tinden, må nu frembringe en ny tinde ved at gennemtrænge sig med fuldkommenhed, dyder, orden, harmoni osv. og derigennem hæve sig til at frembringe kunstværket. I antroposofien er denne bevidsthed om at stå på tinden af skaberværket ikke slutningen, men begyndelsen til et helt nyt univers. Verden og menneskets evolution fortsætter som en kunstnerisk, spirituel proces. En proces, hvor vi ikke blot forlader naturen, men løfter den og mennesket selv til et nyt udviklingstrin.⁹

Skyggen

Transhumanismen taler ind i helt fundamentale og eksistentielle oplevelser. Mennesket står på tinden af evolutionen, og det har et afgørende ansvar for evolutionens videre forløb. Men mennesket må træde ud over sig selv gennem bevidst udvikling. Intelligensen må spiritualiseres, bevidstheden og sjælelivet frigøres fra bundetheden til det biologisk-fysiske legeme, og mennesket må blive skabende. Teknologien tjener som en afgørende og nødvendig modpol i denne udvikling. Men jeg er ikke nødvendigvis vågen over for dette – og hvis jeg antager modpolen for at være det egentlige, så kan det blive skæbnesvangert. Max More siger, at Dante Alighieri´s brug af ordet ”transumanare” er religiøs eller spirituel af natur. Vi må sige, at transhumanisten Max Mores brug af ordet er rent materialistisk. Transhumanismens forbedrede menneske og den kosmiske opvågning har derfor ikke noget med individuel udvikling og åndelige verdener at gøre. Det forjættede land, den nye eksistens, det forbedrede menneske, singulariteten, den ”kosmiske” opvågning osv. er dog heller ikke ren illusion – det er et realt skyggerige.

The Singularity is near

I Det Nye Testamente siger Johannes Døberen (Mat. 3,2): ”Omvend jer, for Himmeriget er kommet nær... Ban Herrens vej, gør hans stier jævne”. På engelsk/amerikansk hedder det: ”Repent, for the kingdom of Heaven is near...”. Det er interessant, at en af de allermest betydningsfulde bøger mht. menneskets sammensmeltning med den teknologi har denne titel. Hvilken Herre er det, som Transhumanismen baner vejen for?

I 2024 udgav R. Kurzweil i øvrigt en opfølgning på sin berømte bog. Den har titlen: ”The Singularity is nearer. When we merge with AI”. (*Singulariteten er nærmere. Når vi smelter sammen med AI*).

Kampen om intelligensen

Vi står som menneskehed på et afgørende sted. Vi kan og skal ikke forsøge at standse den teknologiske udvikling. Teknologien kan tjene os på uendeligt mange måder. Vi må dog udvikle vores menneskelighed og vores moral ganske betydeligt, hvis vi skal bevare kontrollen med det, der udvikler sig. I en tid, hvor den

kunstige intelligens for alvor begynder at spille en rolle i denne udvikling, bliver følgende ord af R. Steiner endnu mere aktuelle:

*”Michael med dragen under sine fødder: Man ser med rette dette billede, som viser Michael-Kæmperen, hvordan han repræsenterer den kosmiske ånd overfor de ahrimanske magter, som han har under sine fødder. Mere end nogen anden kamp, er denne kamp lagt ind i det menneskelige hjerte. Der er den forankret... Det må blive helt afgørende, hvad menneskehjerner gør med dette Michael-anliggende i verden i løbet af det 20. århundrede. Og i løbet af det 20 århundrede... vil menneskeheden enten stå ved al civilisations grav eller ved begyndelsen til en ny tid, hvor Michael-kampen udkæmpes til fordel for Michael-impulsen i sjælene på de mennesker, der i deres hjerter forbinder intelligens med spiritualitet”.*¹⁰

Ganske vist taler R. Steiner her ind i det forrige århundrede. Det gør disse ord endnu vigtigere og mere presserende nu. Der er de sidste 100 år gjort meget i forhold til Michael-impulsen, men da dragen stadig rører ganske voldsomt på sig, må vi intensivere arbejdet med at forbinde intelligensen med spiritualitet i vores hjerter. Dermed træder den måske vigtigste opgave i vores tid frem. Og at arbejde på denne opgaves løsning er fuldstændig bestemmende for vores handlinger og vores moral – og dermed vores fremtid.

Noter:

1 Dette er en revideret udgave af en artikel, som tidligere er bragt i dette blad.

2 The Transhumanist Reader.S.8. Wiley-Blackwell 2013. Edited by Max More.

3 New wine for new bottles. “Transhumanism”. Chatto &Windus 1957 by Julian Huxley.

4 The Transhumanist Reader. S. 449

5 The singularity is near. Penguin books 2005. By Ray Kurzweil. Kap.: I am a singularitarian.

6 Also Sprach Zarathustra. Friedrich Nietzsche. 1885

7 Antroposofiske ledesætninger. GA 26. Rudolf Steiner. ”Fra natur til undernatur”

8 Citeret fra ”For the new intellectual”. A Signet Book. 1961

9 Kan læses i den fulde ordlyd i ”Goethe som fader til en ny æstetik” af Rudolf Steiner. Essay fra 1888. GA 30

10 R. Steiner. GA 240. 18. juli 1924